

Advies - training - onderzoek - projectmanagement

Het “plan Samsom”: Aanzet tot een oplossing voor de vluchtelingencrisis?

Donderdag 28 januari 2016 opende de *Volkscrant* met wat al snel het “plan Samsom” heette. Kern van het plan is dat alle vluchtelingen die in Griekenland aankomen per kerende ferry terug gestuurd worden en dat een kopgroep van 10 Europese landen jaarlijks tussen de 150.000 en 250.000 vluchtelingen van Turkije zullen overnemen. Het positieve van dit plan is dat er nu voor het eerst een concreet voorstel wordt gedaan om de vluchtelingenstroom beheersbaar te maken én het maakt de illegale mensensmokkelindustrie in een klap werkloos. Het “plan Samsom” werd onmiddellijk trending topic in Europa en de reacties waren over het algemeen negatief. Uiteraard bevat het plan de nodige uitdagingen, maar als daar oplossingen voor worden gevonden, zou het zeker kunnen slagen.

Op de eerste plaats dient geconstateerd te worden dat het hier om een plan voor een plan gaat. Alle consternatie lijkt dan ook op vroegtijdig het kruis verschieten. Belangrijker is dat internationale verdragen voorschrijven dat vluchtelingen uit oorlogsgebieden altijd dienen te worden toegelaten: terugsturen kan dus niet. Het plan moet vooral een eind maken aan de groeiende stroom economische gelukszoekers: Commissaris Timmermans liet recentelijk het percentage 60% vallen, gebaseerd op nog niet gepubliceerde cijfers van Frontex, het Europese grensbewakingsagentschap. Donderdag publiceerde Frontex de cijfers: het percentage Syriërs is gedaald van 56% naar 43%, het aandeel Iraki's is daarentegen verdubbeld tot 25%: samen dus goed voor 68% vluchtelingen uit oorlogsgebieden. De International Organization for Migration stelt echter dat er eind 2015 sprake was van 90% vluchtelingen uit oorlogsgebieden. Om vast te stellen wie een oorlogsvluchteling is en wie niet, dienen er dus eerst betrouwbare data te zijn.

Ten tweede mogen oorlogsvluchtelingen volgens VN-afspraken alleen naar veilige landen worden (terug)gestuurd. Valt Turkije onder de definitie veilig, met een burgeroorlog in het zuidoosten, beperkte mediavrijheid, geen onafhankelijke rechtspraak en academici die worden vervolgd omdat ze het geweld van de Turkse overheid veroordelen? Deze veiligheidsgarantie gaat echt niet op voor economische vluchtelingen, dus hier ligt een mogelijkheid.

Het is uiteraard Turkije dat, hoe cynisch ook, garen spint bij de huidige crisis. Ankara heeft voor medewerking van de opvang van de vluchtelingen in Turkije al bedongen dat de EU-toetredingsonderhandelingen weer serieus van start gaan, heeft voor de opvang 3 miljard Euro toegezegd gekregen en de visumplicht wordt afgebouwd. Het is ook opvallend dat na het vernietigende EU voortgangsrapport, alle kritiek op de binnenlandse situatie nu geheel verstomd is: Europa kan niet zonder Turkije. Maar Ankara vraagt zich terecht af, waar het toegezegde geld blijft?

Dit laatste legt de crux van het probleem bloot: EU lidstaten komen hun afspraken niet na. In september werd overeenstemming bereikt over de herverdeling van 160.000 vluchtelingen over de 28 EU-lidstaten, inmiddels zijn slechts 300 “herplaatst”. Slowakije, nota bene na

Nederland voorzitter van de EU, is zelfs een gerechtelijke procedure tegen herplaatsing begonnen. Indien de plannen voor een Frontex-douanemacht aan de Macedonische grens doorgaan, betekent dit dat Griekenland de facto uit de Schengen-zone wordt gezet, omdat het afspraken over grenscontroles en asielprocedures niet nakomt. Deze nalatigheid leidt er toe dat een kleine lidstaat met amper 11 miljoen inwoners daarmee feitelijk Europese ondernemers en 500 miljoen mede-Europeanen in gijzeling neemt met nieuwe hekwerken en grenscontroles langs de binnengrenzen als gevolg.

Na maandenlang aandringen door Brussel, heeft Griekenland echter afgelopen maand extra Europese ondersteuning voor de grensbewaking en de asielprocedures geaccepteerd. Dit zal resulteren in een effectievere grensbewaking, een betere asielprocedure en een beter toezicht op en een schifting tussen oorlogs- en economische vluchtelingen, die dan per kerende ferry naar Turkije kunnen worden terug gestuurd. Via sociale media zal het snel genoeg in de Maghreb gaan rondzingen dat de snelweg Turkije-Griekenland afgesloten is. Critici van het plan Samsom wezen er al op dat er dan alternatieve routes zullen ontstaan. Maar als dit model werkt, dan kan het ook worden toegepast op nieuwe snelwegen en is het geen reden om het bij voorbaat af te schieten.

Rob Boudewijn is verbonden aan het Europa-Instituut.nl, een Europese denktank en opleidingsacademie en is ruim 20 jaar werkzaam op het terrein van EU (beleids)onderzoek, consultancy en training.

Gepubliceerd op www.europa-instituut.nl, 4 februari 2016